„ЗАСТАВА“ излази три пута у недељи: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „
за Србију:
(у сребру)
на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша.
а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини три листа места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 10. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 23. ЈАНУАРА 1872. ГОДИНА VII.

У НОВОМ САДУ 22. јануара.

Ни данас се незна више о преговорима гр. Лоњаја са народном странком у троједници, него колико се пре два три дана већ знало, а то је, да су обе стране учиниле прве кораке, да се опет наставе преговори и да су преговорачи од стране троједне краљевине отишли у Пешту. Што у тој ствари доносе пештански листови, такође је врло мало, да би се отуда могло, што поузданог закључити. „П. Л.“ вели, да се ствар преговора налази на том ступњу, да се неће дуго морати чекати, те да се види на коју ће се страну решити. Тај лист вели и то: „да су обе странке које у преговоре стадоше већ давно све зрело промислиле и о свему се поразговориле. Гр. Лоњаји је такође свој програм већ формуловао и за кратко време видиће се, дал су повереници народне странке вољни усвојити тај програм или не. У првом случају. т. ј. ако народна странка, односно повереници њени у име њено усвоје програм Лоњајев, споразумеће се, и то посретством гр. Лоњаја, народњаци са унионистама, са мађаронима у погледу кандидата, који ће се у ком изборном срезу при идућим изборима поставити, а онда ће се и задовољити жеља народне странке, да се учине неке л и ч н е промене. Дотична пак лица, т. ј. она, које ће та промена морати захватити, сама су већ у напред изјавила, да ће сваку комбинацију (?), која ће тај обрт у данашњем стању с поља обележити, драговољно потпомагати.“

Толико „Пест. Лојд!“ Из тога пак као што се види, није можно сазнати шта се ради у ствари преговора у хрватском питању. Ако се узме, да је „П. Л.“ добро омирисао, а то му, по одношају његовом према влади није немогуће, онда има изгледа да ће ти преговори имати повољна успеха — бар за оне који преговарају, — да ће се дакле погодити народна странка у троједници са мађарском владом, јер ето „П. Л.“ већ говори и о даљем плану, који се оснива на свршеној погодби. Уз ово ако се још узме за основу ова брзојавна вест из Загреба, која вели, да почетком месеца фебруара, предстоје промене у великим жупанствима у троједници и то тако, да ће неки велики жупани бити дигнути са жупанских столица, неки пак премештени у друге жупаније, — онда је доста поуздана комбинација, да ствар преговора народне странке са гр. Лоњајем доста добро стоји. Из свега дакле што се до сад дознало о стању тих преговора може се извести само то да са обе стране изгледа, као да је добра воља споразумљењу ту, и код повереника народне странке о томе не треба ни тренутка посумњати; код Лоњаја пак дал то исто стоји, — не може се ујамчити. Али ако се и дође до жељеног споразумљења, што би желети било, онда је тек питање: дал није народна странка по врло скупу цену то споразумљење купила? — Но о овом питању биће разговора у овом листу други пут и на другом месту. —

Као што јавља бечки „Мон. Рев.“ уставни одбор је довршио свој посао; влада је у специјалној дебати при свакој појединој тачци обележила своје становиште и ток расправе био је тако повољан, да влада можда неће бити принуђена доносити предлог о „изборнот реду за невољу.“ Тим повољним случајем, рајхсрат ће бити у стању, да ради све до ускрса. — Као што се види овде је реч о бечком рајхсрату и његовом уставном одбору, који је изаслао познати пододбор у ствари галичке резулуције; али се не вели, да се тај „повољан ток расправе“ односи на галичку резолуцију. —

Тако исто не држи угарски сабор своје седнице, као што и рајхсрат своје не држи; и овде као и тамо раде одбори. Клуб деакове странке сад се бави претресањем владиног предлога о изборном реду, и као што јављају пештански листови, већ је с тим у толико готов, да ће влада ту „новелу“ закону изборног реда још ове саборке сесије у сабору изнети. —

О оделењу бугарске цркве од грчке хијерархије пишу „Ванд.“ из Једрене, ово: „Деоба Бугара од грчке патријаршије, свршена је ствар. Колико се у турским круговима примећава, османлијама (Турцима) је та деоба толико исто по вољи као и Бугарима, јер они сасвим основано (?) мисле, да од сада неће моћи бити ни спомена о заједничком раду Бугара и Грка против Турске, јер ова црквена деоба, мора та два народа онепријатељити. Међу тим Бугари се журе, да своју цркву што боље уреде.“ Могуће је до душе, да Туци тако мисле, али се они варају исто као и дописник „Ванд.“ ако верују у то, да ће непријатељство међу два народа због црквене деобе толиког обима захватити, да услед тога неће моћи заједно „п р о т и в“ Турака радити. Како је опште уверење да ће се скоро прилика показати у којој ће се моћи огледати к а к о ће хришћански народи на балканском полуотоку радити против Турске, то ће се у истој и Турцима дати могућност, да се увере, да су се у томе погледу варали. —

Да се неби слични појави понављали у Француској, као што беше овај последњи са Тјеровом оставком, беше се по њиховим листовима почело говорити о томе: како Тјер не треба да се меша у скупштинску дебату, као до сад; уједно се и међу заступницима скупштинским почело размишљати о томе, да се избере још и подпредседник републике, који би у случају потребе могао заменути председника. Но Тјеру, као да се није допало ни једно ни друго. Протио првога изразио се јавно у једном листу рекав, да он неће допустити да му се ускрати право говора кад год хоће, а и против овог другог интригирао је толико, да у целој скупштини нема ни једне фракције која би питање подпредседништва хтела у скупштини потпомагати.

ЛОЊАЈСКО-АНЂЕЛИЋСКА КОНФЕРЕНЦИЈА.

Знам, да би наш свет рад био сазнати, шта је рађено у конференцији, коју је министар-председник гр. Лоњаји због наши црквено-народни ствари у Будим позвао, но премда би било и у интересу учесника, да се прави течај ствари знаде, и премда није ни искана, ни дата реч тајања, то ипак није ми можно било, све потанко дознати, но и опет толико је изишло на површину, да се може смер владе са том конференцијом познати.

Они српски чланови конференције, који су јој повода дали, говораху, да је конференција кратко, између 6—7 сати у вече трајала, и да у њој није о другом чему реч била, него о потреби избора патријархамитрополита; но није тако, конференција је и дуже трајала, говора је било и о другом чему.

Но пре него што до конференције дођем, напоменути ћу неке друге ствари, које су преодиле, и које су до те конференције довеле.

Познато је, да неки чланови јерархије, а и осталог клира нашег нису задовољни са закључцима, уредбама, и установама српског сабора од год. 1870. и 1871. и да су противу тога које јавне кораке, које тајне махинације предузимали. Неки су од њи попустили, и бар спољашње примирили се, остављајући времену, да окуша те установе, а народу, да их сам путем своји аутономни црквено-народни органа, према својим појмовима и потребама удешава.

Но нашао се један човек, који је тек једном ногом стао на ступањ јерархије, и који очевидно у намери, да би што пре до вршка јерархије дошао, и да би пуну, народом и сабором ни у чем неограничену црквену власт у руке добити могао, непрекидно тражаше путове, и коваше замке, како би потврђењу и остварењу саборски закључака и установа на пут стао, и уопште постојећи сабор распрштао.

Тај човек, кога смо досад као лични пријатељи лично од тог пута одвраћали, и који нас је више пута уверавао, да о њему пронашани гласови нису истинити, толико се делима својима сам издао, да би и даље ћутање, даља штедња био злочин сукривње — с болом у срцу обелодањујем, да је тај човек архимандрит, и синодом изабрани владика Герман Анђелић.

Док је мин. Етвеш жив био, није се могао код овога додворити, јер овај ако је и био велики Мађар, и ако није могао свуда или увек одољети навали како католичке, тако и остале јерархије у Угарској, ипак је толико слободоуман био, и толико је увидео опасност, која општој па и мађарској просвети, слободи, и напретку од јерархијски претензија (захтева) и злоупотреба прети, да ни наши „клирикалци“ нису код њега до меродавног уплива доћи могли, а према гр. Андрашији имао је толико и сталности и важности, да је могао вагу држати овоме, коме је политика, т. ј. сила и власт претежнија од просвете, па можда и од саме мађарске, и коме је „старо стање“ превласт јерархије, или бар „дар — мар“, хаос код нас, у рачун ишао.

Док је тако било, донде је г. Анђелић тражио наслона и подпоре код бечке камариле, код неки аустријски генерала, од који га је један стари му познаник још онда позивао, да „меморандум“ (споменицу) противу сабора даде, што је за онај први мах одбио био. Протест манастирски предстојника, који није могао изаћи из Киприне главе, њему се приписивао. Чрез аустријске генерале и генералне команданте додворио се г. Анђелић у Бечу. Но како је државно право над нашим црквено-народним стварима у Будим-Пешти усредсређено било, није се могло са бечким упливом у Будим-Пешти за живота Етвеша у том погледу успети. Тек по смрти Етвеша порастоше нашој црквеној реакцији крила. Од то доба тесна дружба са српским Турцима. У ово доба пада путовање г. архимандрита Анђелића по Срему, нарочито по варадинској пуковнији; у то време 13 пароха варад. пуковније поднесоше у виду неке споменице жалбу, или боље рећи тужбу противу сабора и самог г. администратора патријаршије српске; осим тога налази се у Бечу, а можда већ и у Будим-Пешти споменица противу саборски закључака а у неку руку и противу администратора патријаршије, коју г. арх. Анђелићу приписују. У Срему г. Анђелић ревносно суделује у скупштинама сремске жупаније, и помаже Кушевићу, и против-народној странци; тим се додворује грофовима Пејачевићима, који опет у Бечу на двору рођака, а у Пешти министарску столицу имају.

Како је сад гр. Андрашије обадва стуба на Литави — Циз- и Транслајтанију обкорачио, а г. Анђелић се под обадва подвукао, то није чудо, да је његова реч меродавна постала.

Тако видимо сад г. Анђелића у сред зиме са г. Кушевићем у Беч путовати на састанак са гр. Андрашијем, а можда кришом и са другима. Лицем 14. (26.) дек. пролази он са Кушевићем кроз Вел. Кањижу у Беч, и само је погрешка телеграфије, што је у телеграму из Пеште речено, да је у Вел. Кањижи са генералима договор био, место да је у обште у договору и са неким аустријским генералима.

Ту у Бечу даде арх. Анђелић гр. Лоњаји савет, да сазове конференцију неколицине „великодостојника“ српски. Владика Грујић стављен је у процеп: ако не дође, може се замерити влади; ако дође, заклонио би и Анђелића сенком својом пред народом. Бар. Федор Николић очевидно је зван ради свезе му са српском владом, да би с те стране заклона било. Је-ли, није-ли с л у ч а ј н о, тек случајем обе заветрине изосташе. Је-ли администратор у почетку, кад и други зван, то се бар посумњати може, јер би јамачно то казао био г. Анђелићу, кад је овај добивши позив, код њега ради тога био; јер је гр. Лоњаји казао, да га је тражио у Будиму и Св. Андрији у оно време, кад је могао, дакле и требао знати, да је г. администратор већ издавније у Карловцима био; јер је мин. Паулер још дан пре заказане конференције г. посланика Павловића у саборској седници питао, где је г. администратор, што бар њему није непознато било. Кад је у „Заставу“ телеграфисано, да је и г. администратор зван, учињено је по томе, што су неки позвани чланови овде сами то п р е д п о с т а в љ а л и, али као да је „Застава“ подсетила владу бар на дужност пристојности, и обзире према народу, ког поверење г. администратор ужива, и кога влада беа рђави посленица несме обићи ни онда, кад се, ма и на неумесни начин, саветује са неколицином Срба о црквено-народним стварима, па ма и зато, да и он каже, је-ли, није-ли тако саветовање умесно, и у смислу српске црквено-народне автономије.

Сад прелазим на саму конференцију.

Позвани се стекоше у Пешти, у уторак 10. (22. дек.), изузимајући владике Грујића, и бар. Федора Николића, који су се болешћу изпричали, и г. администратора патријаршије српске

Конференција је била за среду заказана, али тај дан није држана, него се пред вече састадоше случајно сами српски чланови конференције у званију г. Мандића, где је устројство прочитано, и где је остале главне ствари г. Мандић у главном саобштио. За сутра дан буду сви на ручак код гр. Лоњаја позвани, но како је г. Мандић још вече пре, при разлагању, на очиглед чланова конференције разболео се био, није могао на ручку, па ни у потоњем саветовању учествовати. То је по свој прилици узрок био, што ствари нису редовно претресане бити могле, јер је и гр. Лоњаји у почетку конференције приметио: да му је жао, да се г. Мандић разболео, и тако да ће се разговор у обште, конверзацијоним начином о главнијим стварима водити. Конференција није била званичне природе. Кад се ручак око 4. сата свршио, отишло се у собу, где се поред црне каве, и пушења чибука и цигара разговарало, час по двојца, по тројца, час у скупу; међутим су неки други, међу којима један владика римски, долазили, и одлазили; може се рећи, да је после 6. до 8. сати непрекидана конференција била. Ипак се у главном неко 4. сата разговарало. Из неког извора било се као што горе напомену, чуло, да ни о чем другом није била реч, него само о потреби, и журности, да се избере патријарх-митрополит, но показало се, да тај извор није поуздан био. Неби ни смисла имало, да се само о том разговара; ту долазе и узроци, зашто би потребно и журно било бирати га, као и услови, или предуслови томе. Било је и о томе говора, као и о устројству, и другим стварима, премда све на начин конверзацијони, и то, као што реко, час у скупу, час посамце. Нису стављана формулисана питања, нити су икакви закључци донашани, или изрицани; било је и разни мишлења о појединим стварима. Из свега се видило, да су министри, које сами, које са неким натражњацима нашим већ скували, шта ће да раде, па да су чланове конференције позвали, да посоле, као што се један од клерикалнији изразио, т. ј. да заклоне владу пред народом српским, пред његовим јавним мишлењем, да би влада интерпелисана у уг. сабору или иначе казати могла: „то су ми и одлични, великодостојници, Срби саветовали“. Но није баш тако глатко ишло. Прогутао је један, други ли министар по коју пилулу. Или се хтело дознати, или је случајно дошло: тек хтело се и то напипати: да ли се д р у г ч и ј е м новом сабору надати. Ту су могли чути министри гласове: да ће Срби и по други, и по трећи пут у главном овакав, и у обште такав сабор бирати, који ће црквено-народну автономију чувати, и у обште неће на неке и неке намере владине пристати. Да су неки чланови посамице, или сутра дан, кад су правили „сварљиву“ (Verdaungs) и опроштајну посету и другчије министра „обнадеждавали“, то можемо мислити.

Сумње нема: влада ће постојећи сабор разрешити, нов сабор сазвати, и позвати га, да пре свега патријарха-митрополита бира, да би се угодило онима, којима је у интересу, да закључци сабора преко сита и решета синодског пређу, пре него што их влада реши.

Да овај сабор неће декларaторни бити, то држи и арх. Анђелић, који се изразио, да то неможе ни бити, пошто је нов изборни ред потврђен. Но начин избора? Ту лежи.

Но о даљим намерама владиним, и о онј ме, што су наушћени листови, нарочито „Мађ. Реформа“, и „Унг. Лојд“ том прликом противу конгреса донели, — други пут.

У. Пешти, 17. јануара. =

ТРЕЋИ САСТАНАК ДИСТР. ПРЕТСТАВНИШТВА.

у В. Кикинди 4. јануара 1872.

Трећа седница дистр. претставништва није била од претставника тако посећена, као две прве, јер су се скоро сви они, који не седе у Кикинди, својим кућама разишли.

Дописници листова осврташе се по дворани, ди ће да узму места, јер је дописнички сто опет изнешен био. Не хтедоше мољакати вел. капетана, као претседника да дужности својој, коју му налаже јавност скупштина, задоста учини, а не хтедоше га ни опомињати прек. претставника, јер је то већ у другој седници учињено, па се ево вел. капетан одмах други дан на опомену већ и не осврташе. Можда се вел. капетан бојао, да ћемо сувише тачно обележити његово понашање, на које је већ у напред за ову седницу спремљен био, ал' које му је услед неких догађаја још мало горе испало, него што смо се надали. Но ми смо све силе своје употребили, да и без стола будемо што тачнији у белешкама нашим бар у оним предтетима, који су мало важнији били.

Ова је седница отворена са новим наименовањима неких чиновника. Наименовани су: архивар Н. Веселиновић за поч. бележника, Баркани за марвеног лекара, Таца Удицки за отправника, Ђура Шварц за комесара сигурности, Совра Веселиновић за поткомесара у Меленци, Ђока Поповић, Ђока Фани и Шандор Поповић, ако се не варам, за почасне канцелисте.

На дневном реду беше извештај одбора, који је изаслат био, да претставку због откупа иберландских земаља прегледи.

Вел. бележник Павле Поповић као извештач тога одбора чита кратак извод начињене представке, у којој се потање разлаже право вкикиндског дистрикта на иберландске земље, основано на привилегијама краљице Марије Терезије и краља Фрање I. Навађа се, да дистрикт има необориво право, да исте земље од коморског спахилука откупи, што је са краљ. рескриптом од 1860. год. признато, и ма да дистрикт по урб. патенту не би имао да плати више од 1,600.000 фор. ипак ово претставништво као и оно пређашње нуди коморском спахилуку 2,100.000 фор. само да би се до међусобног споразумљења дошло.

После овог извештаја упустише се многи од представника у разлагање питања: каквим разлозима да се поткрепи ова претставка, којим начином и коме да се поднесе? Акс. Радовић и В. Арновљевић са бистрим схваћањем овога предмета много су допринели томе, што се исти предмет без дуге дебате свршио у том смислу, да се навађање разлога остави бележничком перу, да одбор за оверовљење записника прегледи представку, да се представка поднесе министарском изасланику, и да најпосле онај одбор, који је у пређашњој седници изаслат, да прегледи представку, написану од пређашњег ужег одбора, — остане као сталан одбор, који ће се с владиним повереником, ако буде потребе, у додир ставити. Само је изабраним одборницима додат још и Јоца Мирков.

Као што рекох, код овог предмета није било много „дебате", ал' велики капетан беше неисцрпив у својим „разглаголствијама". Не знам, шта беше циљ његовом дугачком говору? Ако је хтео разбистрити појмове, то је, слободно можемо рећи, најмање постигао, јер неверујем, да је било кога у скупштини, који је у стању био смисао *целог* говора његовог схватити; ако нас је хтео забављати, то би пре постигао да је ћутао, јер онда бар не би зевали. — То је била општа примедба, да је вел. капетана у овој седници спопао неки говорнички „свраб", који је све донде трајао, док се није нашао један скупштинар са „орловим ноктима", који га је добро почешао. Ал' о томе доцније!

После претставке за иберландске земље на дневном реду беше тужба финанцијске прокуратуре против вел.-кикиндског дистрикта због дужног паушала на иберландске земље, ако се не варам, у своти од 230.000 фор. На тужбу је већ и рочиште одређено било за 15. јануар, ал' се због организације судова није одржало, него је одложено за 15. фебруар.

Финанц-прокуратура је могла заиста имати призрења према дистрикту због дужног паушала, јер неплаћању није узрок нехатост дистриктских општина, или њених становника, него рђаво време, зле године, оскудица у комуникацијоним сретствима, због који се не може ни оно мало, што нам зле године дају, са ваљаном ценом продати. Неможе нам влада замерити, ако јој ми замеримо, што своја потраживања тако строго у евиденцији држи, што тако строго поступа према онима, који су њој дужни, а на своје дужности са свим заборавља, и место да нам спасава од потопа имање, на које тај паушал плаћамо, место да се постара за силан новац наш, што јој га дајемо, да имамо путова за комуникацију, а она немилице троши на луксуријозне потребе великоварошана, и на многе ствари, за које се зна, да нису ни од какве користи по државу. —

Дистрикт зна да мора тај паушал платити, ал' требало би, да и влада зна бити справедљива, да увиди нашу материјалну немоћ, која и њену савест терети, ако је има.

Дистриктско је представништво на тужбу финанц-прокуратуре закључило, да се обрати с молбом на министарство, како би му се допустило плаћање дужног паушала у роковима, а финанц-дирекција да одустане од тражбе своје, чиме би се дистрикту уштедила знатна свота, коју би морао на пресуду платити.

Због занимљивости предмета, који сад долази, морам променити начин извештавања мога. Пустићу поједине говорнике, нека говоре сами, а себи ћу узети толико слободе, да учиним тек по коју смерну примедбу.

После разговора о тужби финанц-прокуратуре наступила је у дворани нема тишина, као да се исчекивало нешто величанствено, нешто страшно! Велики капетан бацио се у такав положај, као да чека на фотографа, који ће га верно насликати, да потомству остане вечити спомен првог вел. капетана његовог. Скупштина не зна значај те неме тишине; слути неку грмљавину или буру, која ће ваљда разбистрити загушљиви ваздух измајстореног споразумљења; ал' вел. капетану мио осмејак облеће по „благоглаголивим" устима, јер је већ почео да спева о слави својој, која ће се од колена до колена проносити на векове.

Ову тишину прекиде дистриктски представник *Стеван пл. Видак* овако говорећи: „Славно претставништво, високородни г. вел. капетане, и племенити магистрат! Наш дистрикт дошао је данашњим даном у тај сретни положај, да је признат као самостална муниципија. И пређе је био наш дистрикт једна башта са лепим лејама, ал' до ових није могло сунце допрети. Сад пак стоји под обраном закона, који ће уклонити све препоне, што су одбијале сунчане зраке од њега, сад ће леја процветати и оживити. У знак оданости према Њег. Величаству предлажем дакле, да се набави слика Њег. Величаства, и да се стави у дистриктску дворану".

Предлог Видака усвојила је скупштина са највећом лојалношћу једногласно.

Стеван пл. Видак: Кад је славно представништво тако једнодушно примило, да се набави слика Њ. Величаства, онда уједно узимам себи слободу предложити и то, да се осим слике Њег. Величаства набави и слика нашег високородног господина вел. капетана, па да се и ова у дистриктску дворану стави".

И овај се предлог огромном већином гласова примио, и онда нам поњатна беше позитура вел. капетана коју је узео пре овог предлога.

Коста Марковић: Умољен сам од више њих, да ово кажем: Чули смо, да је високородни г. вел. капетан наумио да нас остави, да се сели одавде.

Вел. капетан Лазар Видић (упадне предговорнику у реч:). „Свака политика има своје време; ако не ћемо ту политику променути, онда —! Има времена, де читав народ напредује, ал има и таквих времена, де не може да напредује. Од моје стране желио бих, да се политика тако удеси, да можемо напредовати. Ви сте уверени, да ја од моје стране нисам искао ни од кога, да своју политику промене; видили сте, да сам код организације судова добро радио, гледао сам, да што више наших буде. И овом приликом нисам правио разлике међу политичним странкама. — Радујем се што смо јуче закључили, *да се с повереньем на високу владу обраћамо* (ipsissima verba); радујем се што сте се сетили Њ. Величанства милостивог краља; а што се мене тиче, радујем се, не што ћете моју слику набавити, него што се дистрикт као муниципија угледао на друге муниципије. Примите дакле благодарност моју; *задржите ме у овом правцу и овом смислу, у ком сте ме досад имали.*"

Оцену овога говора остављамо критичарима, естетичарима и сваком другом паметном човеку, јер коментар није нуждан. Ја би само толико приметио, да је од вел. капетана врло нелојално било удесити се са предлагачем, да се његова слика са сликом Њ. Величаства у неку свезу доведе; ако је пак то политика била, да се нико не усуди из лојалности према Њ. Величаству против набављања слика дакле и слике вел. капетана говорити, онда је то ружно, јер егзекутивна сретства у државном строју треба још да заклањају круну, а не да се они сами за круну заклањају и то само зато да сујету своју задовоље.

После вел. капетана узео је реч:

Акс. Радовић: У принципу је решено, да се слика Њ. Величаства и слика г. вел. капетана у дистриктској дворани смести. У погледу слике Њ. Величаства потпуно се слажем са представништвом а у погледу слике г. вел. капетана морам се подврћи закључку већине. Ал сад је питање од куд да се те слике набаве. За слику Ј. Величаства не може се другче ни помислити, него да се набави из дистриктске благајне; ал противан сам да се и слика г. вел. капетана из исте благајне купи. Де нам лојалност не налаже какву жртву, коју радо приносимо, ту морамо гледати, да сваку крајцару нашу с плодом улажемо. Пре но што видим предрачун за 1872. годину, не могу бити за то, да се упуштамо у ванредне издатке, а такав би био набавка слике г. вел. капетана. Ја дакле поштујући закључак већине, предлажем, да се слика г. вел. капетана из приватних прилога набави.

Ђока Радак вели; да само достојанство скупштине изискује, да се обе слике из дистриктске благајне набаве.

Стеван пл. Видак доказује да дистр. благајна има новаца, да набавка слика не ће бити од штете, да због тога не ће бити дефицита.

Коста Марковић: Ја не знам, од кад је постао г. Радовић тако штедљив, кад је 1861. год. 1200 фор. асигновао из дистр, касе за један ручак?

Радовић: Ја позивам г. Косту Марковића на његову част, да докаже, што је рекао, јер је то увреда части.

Коста Марковић: Сад не могу то доказати, ал' молим, да ми се даде времена до идуће скупштине.

Акс. Радовић: Пристајем и на то. Молим сад сваког члана скупштине да говори, ако има што против мога предлога. (Нико се не јавља). Узимам дакле последњу реч у обрану мога предлога. — Ни један од предговорника није ме уверио о неумесности мога предлога, јер није ни један изнео рачунска дата, из којих би се скупштина о стању благајне уверити могла. Ја дакле остајем при моме предлогу; прирежите на мене своту колику хоћете, ја сам је готов платити; ал' ако би скупштина закључила, да се слика вел. капетана из дистр. благајне купи, ја улажем мој одлучени глас, и хоћу да се у записник уведе. (Велики капетан, кога се ствар лично тиче, непрестано претседава).

Вел. капетан. Мене се предмет не тиче ништа. Ја га одбијам од себе, и као такови га вотизирам, који са мном не долази у додир. Ја сам се захвалио, што дистрикт са набављањем слика следује примеру прочих муниципија, јер с отим се не указује никоме љубав, него себе отликује муниципија. Ово морадох рећи. Радовић, — ја као слободан човек морам казати — изврће, намеће како само може бити; царску слику допушта из дистр. благајне, а капетанову недопушта; но разлику не треба чинити, ма да ја моју највећу оданост изричем према Њег. Величаству. Жао ми је; што г. Радовић није код сталног одбора, који прегледа касално стање; овако ћемо тешко излазити с њиме на крај. (Доказује да благајна добро стоји, да се слика његова може набавити из исте благајне). Ово сам морао казати, да известим г. Радовића, а хтео сам отклонити од мене ону мисао, којој је дао Радовић израз, аки би се слика мене тицала. Кад би и више били мишљења г. Радовића, ја бих се уклонио са претседничке столице. (Претседава и даље, коментара не треба.)

Павле Поповић устаје да говори.

Акс. Радовић протестује против тога, што се против његовог предлога говори још и онда, кад је он као предлагач своју последњу реч казао.

Вел. капетан (необзирући на протест предлагача) даје реч П. Поповићу.

Павле Поповић доказује, да ће дистрикт сад поред једнаких прихода мање издатака имати, него што је имао пре, па за то не увиђа узрока, за што да се баш у погледу слике вел. капетана тако „цинично" поступа.

Више њих иште, да се гласа.

Др. *М. Ђорђевић:* Чим је изречено, да се слике у дистриктску дворану наместе, уједно је тиме изречено, да се набаве из дистр. касе, јер ће слике бити својина дистрикта.

Вел. капетан: Ја од моје стране не бих могао пристати на то, нити допустити, да се слика Њ. Величаства из приватних цепова набави. (Није нико ни предлагао!); а што се моје слике тиче — који имам срећу вашим вел. капетаном бити — ни ту не бих могао пристати на то, да се за слику не моју, него вел. капетана, новци купе, јер кад би скупљач ишао редом од једног до другог, могао би когод рећи ма шта.....! (Многи су погађали, шта је ту вел. капетан маслио?)

Акс. Радовић: Нека је допуштено и мени још коју рећи. Овде се радило против пословног реда, јер је претседништво многим говорницима допустило, да говоре после моје последње речи. Господо сто пута вас молим унапред за опроштење због једног израза, који ћу употребити. Ја сам молио свакога, да говори пре моје последње речи, па кад нико не хтеде говорити, него ме пустисте да кажем последњу реч, а затим се опет нађоше многи да ме побијају, — то је господо нападај иза заседе. Предлажем, да се изабере један одбор, који ће начинити пословни ред. — У осталом надао сам се, да ће ме претседништво узети у обрану против личног нападаја Косте Марковића; ал пошто то није учинило, морам се бранити сам. (Вел. капетан зазвони, и загрми: „ја вам одузимам реч").

ПОДЛИСТАК.

СУВРЕМЕНА РАДЕНИЧКА НАЧЕЛА

У ОДНОСУ НА НАШ НАРОД.

ЈАВНО ПРЕДАВАЊЕ С. МАРКОВИЋА ДРЖАНО 16. ЈАН.

Ја оћу да говорим о начелима што одушевљавају сувремени раднички покрет у Европи, оћу да покажем њиов општи смисао и њиов значај за наш народ.

Многи од слушалаца без сумње су из ближе и из даље познати са предметом о коме је реч. Неки са пријатељским подсмехом већ помишљају да је ту реч о комунизму или социјализму па веле: то су врло лепи снови кад се причају у романима и приповеткама, али су неостварљиви, па се само безпослени људи занимају с њима. Други опет мисле да је то питање на дневном реду на западу, где по варошима постоји многобројна радничка класа, без имања и без осигуране зараде, па тај оделити сталеж бори се за своје интересе; али код нас нема тога сталежа, па је то питање покренуто пре времена. Напоследку трећи, који по најбоље разуму радничка начела, мисле да је и за наш народ потребна економска реформа, али да се она неможе започети пре но што се реши политично питање: јединство српског народа.

Пре но се пустим у излагање самих начела, о којима сам науман да говорим, одговарам одма тим мојим слушаоцима, који можда већ имају неко предходно мишљење о овом предмету: 1) да ово нису никакве неостварљиве идеје — утопије — већ начела сувремене науке о друштву коју су већином израдили људи, који неспадају ни у социјалисте ни у комунисте. 2) да се те идеје остварују код свију народа па и код нас, сваки дан, али разуме се несвесно, па с тога рђаво и неправилно и 3) да ова начела не стоје ни у каквој супротности са српским политичним питањем, напротив, ова начела обуватају политичко питање као један одељак друштвеног питања. Надам се да ће слушаоци увидети истину овог тврђења из мог даљег говора.

Да започнемо са једном истином која је тако позната, да је слушаоци могу сматрати као „измлаћену сламу." Цео човеков живот састоји се из рада и оснива се на раду. Свакидање потребе за физички, животињски живот као: рана, одело, обиталиште и т. д. добијају се веома разноврсним радом и то радом како телесним тако и умним. И као што ће бити познато сваком од нас, живот огромне већине људи у сваком друштву, па и код нас, ограничен је једино на непрекидни рад за добијање ових првих потреба за живот. Но и виши тако звани душевни живот човеков, оснива се тако исто на раду и састоји се из рада. Човек мисли, чита, пише, јавља се као вештак на позорници, или као свирач у оркестру, иде на зборове и на саборе и саветује се о својим и туђим потребама, пење се на професорску катедру или на министарску столицу, заседава у седници или са сабљом и пушком брани отачбину или чува друштвени поредак: свуда ту ми видимо да човек ради — ради, као што веле, телесно и умно. У опште у сваком и најгрубљем физичком раду, има и рада умног н. пр. кад човек сече дрва, он опет мора мислити на свој предмет, мора пазити барем како ће употребити свој алат и своју снагу. И обратно човек који се бави умним радом мора у исто време радити и физично. Сам мислиоц који непоказује никаквим спољним покретом никакву радњу, ради својим мозгом и та је радња тако исто физична као и радња с руком.

Ја спомињем ово управо за то, да вам кажем да та подела на радњу физичку и радњу умну није тако важна за друштвену науку. За друштвену науку важне су нарочито ове поделе: 1) рад *производни* и *непроизводни* и 2) рад *корисни* и *штетни.*

Производним радом зовемо онај где је резултат радње неки нов производ н. пр. зрно пшенице или брашно или леб, или што веле научењаци кад предмет или материја човековим радом добије нов облик па дакле и нову вредност. Очевидно: кад од комада свиле постане нова аљина, онда је свила добила нов облик; за тај нови облик потрошен је рад шваље, свилена аљина више вреди, разуме се кад је нова но комад свиле.

Непроизводан је рад онај, који недаје никакав нов облик материји: н. пр. рад научењака, вештака, трговца, посредника, судије, свештеника, законодавца и т. д. Него између научењака ваља неке изузети из непроизводних као: практичног лекара, јер овај даје нов облик, а често са свим ствара најважније оруђе за производњу т. ј. човека самог, али разуме се рад је лекара производан само онда ако се односи на неког произвођача у друштву; ако ли се односи на неког „милостивог господина" онда је његов рад непроизводан. Тако је исто с економског гледишта производан рад учитеља и професора у толико у колико они спремају привредике друштву. Напослетку овамо спадају сви технични научењаци, који се баве у практици својом струком као; инжинири, механичари, архитекти, химичари и други, јер је њиов рад увек саставни део сложеног рада да се изврше неки технични производи.

Ова је подела рада на производни и непроизводни врло важна за друштво. Цео наш живот: наше свакидање потребе, наш умни развитак, наша естетична уживања, наш грађански поредак и наша човечанска слобода — оснива се на производном раду.

Али рад производан може бити некористан, па и штетан за неко друштво; а обратно рад непроизводан може бити користан, кориснији но многи производни радови. Н. пр. сваки ће се сагласити да је рад научењака, који одкрива нове законе природне, и распростире их међу људе далеко кориснији но рад ма каквог привредника, који производи нов производ, јер рад мислиоца може послужити да се измену друштвени односаји, или да се изуму нове справе и средства за живот, који могу олакшати живљење милионима људи. Рад једног вештака, који утиче да се развију племенита осећања у друштву без сваке сумње кориснији је но рад једног произвођача златних минђуша, брошева и у опште предмета за раскош и разметање, који развијају себичност и сујету код људи; рад једног трговца, који из даљних крајева доноси предмете потребне за живот без сумње је далеко кориснији но рад једног произвођача карата; један разносач ваљаних новина, или разносач писама без сумње је кориснији радник но онај који прави визит-карте; слепи српски певачи у животу српског народа под Турцима, који су у народу сачували свест о слободи и независности и будили га на борбу за ослобођење, без сумње су били кориснији радници, но многи и многи привредници, који су у знoју

Вел. капетан: Марковић је рекао, да сте ви 1861. год. 1200 фор. асигновали; ја онда нисам био ту, ствар ми је непозната, не могох вас бранити.

(Лепо схваћање претседничке дужности! Да когод једног од представника свакојаким именима нагрди, велики би капетан као председник све то допустио ако нема позитивних дата, да грђе нису истините. Ал да је когод Косту Марковића скутоношом вел. капетана назвао, томе би пресело од председника! Како вел. капетан чува част других људи, тако ће и други његову. Само нек му не буде жао, што га изнашамо онаквог, какав је; нек му не буде жао, ако престану и сви лични обзири!)

Акс. Радовић: Ја и опет изјављујем, да није истина, што је Марковић рекао. Или нек докаже, или нек узме реч натраг.

Најпосле се већином гласова прими предлог, да се и слика вел. капетана из дистр. благајне набави.

(Није ми нужно да на сцену о слици вел. капетана сатиру пишем, кад је вел. капетан и онако са самим фактом сатарен. Само бих предлагао, да се при вешању слике вел. капетана над ову велику слику, која претставља израз већине скупштине, — метне још слика Радовића — en miniature. која би претстављала одлучени глас Радовића.)

Коста Марковић устао да говори, ал' усљед мига, што га је добио од вел. капетана, опет седе. „Говорник“ хтеде продужити свој говор, у ком је од вел. капетана прекинут кад је спомињао, да је вел. капетан наумио, да се сели из Кикинде. Сад је хтео да настави, па да изведе, како би дистрикт честит био, кад би вел. капетану дао и на даље *стан*, те га тако у Кикинди задржао. О овом је стану већ много писано и у „Застави,“ а и сад би се више писало, да вел. капетан после ужасне сцене о сликама није ућуткао Косту Марковића. Ја не знам, зашто се толико отимамо о вел. капетана? Ако је ваљан, онда треба да смо справедљиви, па да пустимо вел. капетана у Меленце, нек и меленчани у своме „паорчету“ (вел. капетан у својој смерности сам себе овако назива) уживају, ако није ваљан, онда би се могли радовати, што одлази.)

После још неких ситнијих предмета распустио је вел. капетан ову скупштину.

На послетку морам још нешто споменути, што не би строго спадало у оквир овога извештаја; ал' је у свези с њиме. — Нашао се један брат, који је у „Народу“ подужи допис писао о току дистр. скупштине. Да је сасвим веран тај извештај, само бих се могао радовати, што је ушао у „Народ.“ Да сам у допису видио само искрицу искрености, не би правио примедбе на њега; ал' овако морам га мало обележити. Дописник пишући за „Народ“ сатирично спомиње „вечитог комесара-капетана,“ „мађарски калпак и атилу“ „владине скутоноше,“ ал' с друге стране удара и на ону странку, и на оне особе („кикиндске faiseurs-е“) који су према вел. капетану у непрестаној опозицији били, а злоупотребљења вел. капетана, која смо верно прибележили, и не спомиње. Дописник је горње сатиричне изразе употребио, да му се допис у „Народ“ прими, и да га не познамо. Но могао бих рећи: уверен сам, да је тај дописник био баш највећи привржeник вел. капетана на овој скупштини јер је код њега и ручавао, и да је то онај, чији је говор у 4. алинеји дописа најопширније споменут. Ако је он, онда знамо какве је политичне боје, и онда су нам јасни његови нападаји и на једну и на другу странку, а непоњатно нам је, што није допис свој у „Турски Народ“ послао, коме је до најновијег времена веран дописник био.

ДОПИСИ.

α+β. **У Новом Саду** 20. јан. Поводом тим, што је угарски сабор гимназији нашој одузео досадашњу годишњу државну субвенцију у износу од 6.293 ф. повикнуо је један уважени овдашњи лист српски: *„Гимназија је новосадска у најоштријој кризи.“* Кад се о чему каже, да је у најоштријој кризи, то онда обично има тај смисао, да се то у таком стању налази, да ће или остати или пропасти. Ако смо кадри и помислити само, да више гимназије новосадске може небити, то би онда много доказивало, али ништа лепо по нас. Па још ако смо кадри помислити, да виша гимназија новосадска *може с тога пропасти, што јој је одузето 6.293 фор.* год. потпоре, то би тек много и премного доказивало. Доказивало би математично, да смо сиротани душевни, какви се само замислити могу; да су лаж оне речи наше, да је и српски народ схватио силу и моћ просвете; да је пуст сан лепша будућност српска. Једном речи то би доказивало, да немамо права, да се народом називамо.

По народни поност дакле не би најлепше било, кад би смо бог зна какве зле последице приписивали томе, што је новосадској гимназији одузета државна припомоћ. Мађари су нам тиме истина учинили велику неправду, али су нам уједно том приликом, кад су на сабору одузимање те припомоћи закључивали, учинили и једну лепу услугу која — ако се будемо знали и хтели њоме користити, нама може бити од велике користи шта више од кудикамо веће, него што је годишња потпора од 6.293 форинти. Па која је то услуга, што су нам Мађари учинили? Ево која. У седници саборској, у којој је решено, да се гимназији нашој одузме државна помоћ, говорио је, као што је познато, и Деак, који је између осталог и ово рекао: „Кад би ми (Мађари) народности приморали, да своју децу, која врло мало знају мађарски језик или ништа, — јер су се у основној школи у матерњем језику обучавали — дају да мађарски студирају, онда би напредак младежи на таковим гимназијама био немогућ, родитељи би узалуд трошили новац, а деца би само време губила.“ Ове речи Деакове поздравили су заступници народности живим одобравањем, и треба да их у рам метне сваки отац српски, нарочито из Бачке и Баната. Деак, још једанпут велим Деак, не крије ту истину, да оно дете, које у основној школи н. пр. српски учи, па гимназију на мађарском језику настави, само време губи, а родитељи да му узалуд новац троше. Па кад то каже Деак, који без сумње жели, да сваки становник угарски зна мађарати, шта тек ми, којих се највише тиче, треба да рекнемо оним родитељима српским, који децу своју, пошто су свршила основну школу, шаљу у гимназију у Сегедин, Кереш, Кечкемет итд. Они родитељи српски, што ће у пркос тим истинитим речима Деаковим и у будуће са својом децом мимо Карловаца, Новог Сада и Осека ићи у Кереш и Папу, знам да ће на моје речи приметити, да не узимам на ум постојеће стање, да су у Угарској данас Мађари господари, да је државни језик мађарски, те да је дакле за децу њиову, која ће с временом у државну службу ступити, мађарски језик пречи него л сва наука овога света. Та примедба изгледа на први мах додуше са свим темељна, али ипак кад се мало више о њој промисли, долазимо до противног уверења. Погледајмо само, какве веће хасне имају правници наши, што су у Дебрецину и Еперјешу права свршили и потпуно језик мађарски научили, од оних правника, што су студирали у Бечу и Прагу? Ако ће да дођу до државне службе, не помаже им ни потпуно знање мађарског језика уз најтемељније знање правничко, ни ништа друго, већ само то једино, ако су кадри бити слепе присталице данас владајуће Деакове странке, а сутра Тисине. А пошто наука, и то права наука, човека толико оплемени, да није кадар бити глув према гласу своје савести и толико се понизити, да против интереса народа свог, онда на што викати, да је мађарски језик за сваког угарског Србина, који се одаје науци, најнужнији.

Имајмо дакле пред очима, какво име по Деаковим речима излази да заслужујемо, ако децу после свршене основне школе будемо слали у мађарске школе, те узалуд ми новце трошили, а деца нам драгоцено време. Па будемо ли то пред очима имали те према том свој рад удесили и показали, да и ми умемо мислити, јамачно ћемо много више добити, него што вреде 6293. фор., које је гимназија наша од државе добијала.

П. Д. — Из Потисја. — Немогу пропустити, а да не обелоданим читајућем свету с каквим пожртвовањем, бране Срби потиски част и право своје. Да и сами непријатељи који се сада нису на нас ни осврталн, јавно признају, да Срби од скоро овде напредују, да су сложни, и да се својски за своју ствар заузимају. Ја сам у своје време јавио, да су избори жупан. заступника у Торонталу у опште по Србе добро испали, а особито се Потисје одликовало. Нашим непријатељима није ишло у рачун што су Срби све саме чланове омладинске изабирали, па зато су све и сва употребили да при изборима српске кандидате оборе. Кад им то за руком испало није, они се обратише оверовљавајућој комисији у Вел. Бечкереку, и потражише од ње помоћи, наравно да је њина комисија њине жалбе саслушала, и да је на многим местима нове изборе за 17. јан. расписала. У Сиригу је такођер нов избор одређен био, јер су се непријатељи уздали у своју већину, и мислили су, да ће ту опасну омладину при новим изборима истиснути. Али су се љуто у нади преварили, Срби ако су усљед незаконитог пописа у Сиригу, Сент-Ивану и Десци, сада и у мањини, зато су опет свесни, и неподмитљиви; они су се усљед позива сирижког поп Пере, на св. Саву скупили на братински збор и договор, где су своје кандидате утврдили и поштену реч дали, да ће сви на избор доћи. И није требало нашим бирачима више ништа, није требало њих појити и митити; поштена реч довољна је била, да сваког на избор доведе. Наши непријатељи и ако су у већини били, и ако су поруку добили да на биралиште дођу, опет се искупили нису, а они који су дошли, небејаху у договору; једни бележише једне, други друге, докле напоследку неколицина се Србима не придружи, и тако са абсолутном већином изабрани беху: Стева Николић, усљед уступке др. Ђ. Пејића који је у Беби изабран, Светозар Недељков из С: Ивана, и усљед захвале Милана Крајована, Лаза Старчевић из Деске; сва тројица су ваљани Срби. И овом приликом се обистинила пословица српска, да „слога“ кућу подиже, а неслога обара“, будимо увек сложни па ћемо ми увек наше противнике победити.

Ми смо овде у Потисју спрам други крајева српски истина сиромашни, и у малом броју, али ако се за наше име, право и поштење, и од сада тако узборимо, као што смо се досада борили, онда се можемо надати нашем материјалном и моралном напредку, можемо се надати да ћемо премашити оне крајеве српске, где су наша браћа богатија и млогобројнија, али где слоге, где правог рада нема! Узмимо за пример диштрикт кикиндски, за њега се говорило да је обилат у свачем, као што се прича у старим књигама да је Канаан био. Тамо нема мађарски спаија, ни мађарске господе, као у Потисју. Па какво добро видимо у диштрикту? Иде ли тамо на боље, или на горе? Ја би се радовао, кад би језгро Српства, наш леп диштрикт на боље ишао — али на жалост приметити морам, да тамо све на горе иде. У млогим местима ће до неколико година тековина наши прађедова већином у руке шваписке доћи. А зашто? Због неслоге и нерада нашег. Интелигенција диштриктска већином врло мало хаје за народ, она се стара само за масно какво званије, па макар да се оно крвљу рођеног народа купити мора, већина се на то и неосврће. Од таки званичника нема народ никакве користи, али има грдне штете, таки се званичници споредити могу са турским пашама који по својој вољи намећу намет на вилајет, и до голе коже га деру; у таким околностима мора народ морално и материјално рамљати, а да је наш народ у диштрикту морално и материјално посрнуо, то ми сваки допустити мора. Да у диштрикту, особито приликом бирања званичника, највећи раздор и неслога влада, и да у тим приликама влада са својим кандидатима реузира, а нар. кандидати редом падају, и то није тајна. Ваљан народњак, Паса Павловић, који је до сада и срцем и душом народне интересе бранио, при последњој рештаурацији није изабран, наравно зато што је уз народ, и што није просту светину уљуљкивао убајним мислима, да ће се рит делити. Тако један народњак по један у диштрикту пада, а они који другчије раде, другчије и пролазе, али на штету народа самог. Нека ме овде нико криво не свати; ја овим не бацам сумњу на све садање званичнике у диштрикту, него само на оне за које сам уверен, да су увек служили оном Богу који највише плаћа. Прени народе у диштрикту једним духом. Сети се прошлости твоје, сети се твоји прадедова који су били дика и понос Српству. Недај се заваравати, и уљуљкивати у разним сањаријама. отреси се дремежа, буди јунак као што су ти и прејци били.

Ја сам почео о потисју писати, па сам и на диштрикт прешао, а прешао сам зато што је и диштрикт српски, и што би желео да је све узорито, сложно, и јуначко, што се је једном српским назвало. Кад сам већ толико написао, дај да проговорим још коју и о епархијској скупштини. Ако је у којој дијецези неред, и самовоља до сада владала, то је одиста споменуто зло овде сваку меру прешло. Све су се дијецезе уредиле, свугде су нове консисторије рад свој одпочеле, а код нас о епархијској скупштини нема још ни трага ни гласа. Са свију страна распитује народ шта је то, и ко је томе крив? Али ни од куд недобија одговора. Преузвишени господин администратор који поверење целог народа уживa, нека погледа на ову дијецезу, која је од толико времена без духовне управе остављена, и нека по својој познатој љубави к цркви и роду, једном и код нас конзисторију по постојећим законима помогне уредити. —

Напоследку изричем још српско хвала оним прилагачима, који су у Сиригу и Десци о св. Сави и приликом избора на српско-народно позориште приложили 20 ф. које новце имајте љубав г. уредниче позор. управи предати.

6. фебруара рим. је рештаурација жупан. у В. Бечкереку, уверен сам да ће воће српске странке, свим силама радити, да саразмерно и Срби у званија дођу. Једно пак при томе нека ни пошто из вида не испуштају при избору, а то је, да ни пошто не бирају оне, који са владом кокетују, и који мисле да мађаронску странку овде оснивати помогну. Таки нам Срби нетребају. Резултат ћу вам јавити.

ИЗВЕШТАЈ

ПЕТОРИЦЕ ПОВЕРЕНИКА НАРОДНЕ СТРАНКЕ О БЕЧКИМ КОНФЕРЕНЦИЈАМА.

Почем је сабор троједне краљевине, који се је 15. јан. п. р. састао, већ 19 т. м. усљед краљевског одписа од 11. т. м. изненадно распустио, и почем се гледе тога распуста разнели гласови, који наше, са председником угарског министарства чињене преговоре лажно изврћу: то нам је дужност, не само у хатар истине, него и у интересу оног споразума између двеју спојених краљевина, којем су исти преговори посвећени били, — с овим извештајем на јавност изаћи.

лица јели свој леб и својим производима ранили спахије и јаничаре.

Ја наводим оволико примера за то, да би слушаоци добили појма о разлици између рада производног и корисног. Али ми још незнамо разлику између рада корисног и штетног? Из овога што сам до сада казао, сваки ће увидети да ова подела неможе бити апсолутна за сваки народ на сваком ступњу развитка. Слепи певачи, који су имали онаку племениту улогу под Турцима, данас су у Србији некорисни просијаци; развитак естетичног осећања и укуса код људи који немају честито леба да се наједу без сумње је тако исто штетно као и произвођење златних шљокица и свилених дрњака, којима се кити господски свет и т. д. За различите народе, у различитим околностима ова подела мора испасти у неколико различита. Но ми опет имамо једну меру којом бар приближно можемо да определимо који је рад користан за један народ, а који штетан, кад нам је тај народ познат.

Ми у свакидањем животу разликујемо предмете неопходне за живот, предмете, који служе за угодност и предмете, који служе за раскош. Под првима ми разумемо ону најмању количину материјалних добара, која је неопходна за човеков живот, као што заштева наука човековом здрављу. Предметима за угодност називљемо оне, који намирују неку потребу човекову, али у исто време задовољавају његово естетично осећање — његов укус. Напослетку предметима за раскош називљемо оне, који само задовољавају човекову сујету то јест: жељу за разметањем и превасходством пред другим људима.

Ова подела до душе није сасвим тачна, нарочито подела између предмета за угодност и предмета за раскош, али кад немамо тачније мере, морамо се задовољити и с овом, а ова је довољно тачна за нашу циљ.

Ако сматрамо народ као једну целину, онда је најкориснији рад, који је обрађен на предмете неопходне за живот; мање користан је онај рад, који је обрађен на предмете за угодност, а штетан онај рад, који се троши на предмете за раскош.

С овог гледишта без сумње је један од најпречих радова, онај *корисно-производни* рад, којим се добијају материјални производи, који су неопходни за живот. Али ни тај рад није могућан у друштву без знања и васпитања и без друштвеног реда. С овог гледишта дакле ми морамо сматрати и произвођача и научењака и наставника и чувара грађанског реда као радничке јединице и сад је питање: како да се уреди целокупна друштвена снага тако, како је најкорисније за све чланове друштва.

Ми смо дошли до саме језгре сувремених радничких начела. Ако је рад основа друштва онда је *организација рада* истоветно што и организација целокупног друштва. Организација рада необувата дакле само економски строј друштва т. ј. организацију производње и размене материјалних добара већ и организацију просвете и организацију државе.

У каквом одношају стоји број оних људи, који се занимају производњом најпречих потреба према броју оних, који васпитавају будуће колено или оних, који чувају поредак? Какви су одношаји произвођача између себе и какви према другим члановима друштва? Како да се то све удеси да сваки члан друштва добије све материјалне услове за виши, душевни развитак? Очевидно: у колико је потпуније остварено начело: да се најпре набаве најнужније потребе, па онда мање нужне, у толико је друштвена организација боља и савршенија.

У данашње време у уређеном друштву — држави, човек је осигуран да му ко најгрубљим насиљем или јасно — доказаном преваром неодузме имање; или да му неповреди личност. Али старање о његовим првим потребама остављено је његовој увиђавности и предузимљивости. У данашње време изгледало бн апсурдно, кад би се у неком законодавном телу почело наједаред овако решавати: у нашем народу има 5 мил. душа од којих су 2 мил. способни за рад; нама треба за ову годину: толико леба, толико капута, толико пари ципела, толико миља путова, толико локомотива и т. д. Зато одређујемо $^1/_2$ милиона радника за производњу земљоделску, по 6 часова дневно за 120 дана, да раде ову и ову земљу (означено на карти); даље 100 иљада на производњу одела и обуће и т. д. То је заиста ансурдно у данашње време. Али по моме мишљењу то неби било нимало глупље но што се данас ради у многим цивилизованим државама, где законодавна тела већају овако од прилике: нама треба 500.000 солдати да леже непрекидно у касарнама, а да нераде ништа, даље 100 иљ. чиновника сваке сорте, 50 иљ. пандура, жандара и шпијуна и т. д. За њих треба рана, одело и друге угодности. Нека остали део грађана набави све што треба за овај цвет друштва! По начелима радничким сасвим је природно, да се људи најпре брину, па и на својим скупштинама решавају о томе, шта ће јести, шта ће оденути и т. д. јер очевидно: што год људи буду боље осигурани материјално и што буду образованији, тим ће се мање бринути за грађански поредак. Он ће бити већ тиме осигуран без судова, полиције и војске. На тај начин крајња мета у развитку друштвене организације управо је то, да они послови који се данас сматрају као приватни, постану јавни или државни, а напротив они послови, који се данас сматрају као јавни, постану приватни. Н. пр. ако ко има спор, нека бира себи судије из својих суграђана, па нека се суди, као што је некада било у патријархална времена. Само разуме се тада појмови о праву нису били *опште познати и припознати* као што ће бити у новом друштву. Но ово већ прелази у „утопије“, а ја сам казао да нећу да вам говорим о утопијама.

Једном речи: циљ радничког покрета је, да сувремену друштвену организацију, која је још једнако поглавито установа судско-полицајско-војничка претвори *у друштво од раденика.* Кад са овог гледишта проматрамо: владаре и министре, полицаје и ђенерале и сву ону гомилу, што саставља машину сувремене државе — шта ће остати од те машине? У радничком друштву нема власти и нема господе. Ту има само радника и сваки радник има да врши само свој посао. Онај који није радник и то *користан* радник за друштво — нема места у радничком друштву.

Ви видите дакле да раднички покрет у Европи и ако је поглавито управљен на унутарњу економску реформу, у ствари је најрадикалнија опозиција постојећем државном поредку.

(Наставиће се.)

Једном од наших, и то Ивану Вончини, јављено је 18. децембра п. г. од једне друге са угарском владом у савезу стојеће особе брзојавом, да је жеља председника уг. министарства гр. Лоњаја, с нама ступити у преговоре, и да нас на ту цел позива, да 21. дец. п. г. у Пешту дођемо.

На ово је Иван Вончина после нашег договора одговорио такођер брзојавним путем истој особи, да ћемо се само личном позиву гр. Лоњаја одазвати.

Затим нам јави гр. Лоњаји чрез бана Бедековића, да је то заиста његова жеља, што нам је и збиља чрез секцијоног шефа г. Емерика Шухаја и на знање дато. Тек сада отиде 22. дек. п. р. Иван Вончина у Пешту, ради споразумлења са министром-председником, кад и где да се преговори одпочну, усљед чега се закључи, да се преговори од 28. дек. у Бечу држати имају.

Ми мислимо, да је сувишно, овај наш поступак пред нашим политичним пријатељима правдати.

Ми се одазвасмо позиву, кад се уверисмо, да директно од шефа угар. владе долази, која је тим кораком доказала, да би воља била сазнати захтеве опозиције у нашој домовини; али патриотизам и политичка мудрост изискивала је од нас, да непосредним саобраћајем оне предрасуде отклонимо, које су нами противници о тежњама нашега народа у обилној мери распространити умели.

Одазвавши се томе позиву, немогосмо си затајити озбиљност нашег положаја. Ради преговора одређено време није нам допуштало, да се пре тога са избранима у сабор заступницима народне странке ради договора састанемо што би и нас саме, у колико захтеве народне странке познајемо, умирило, а и усљед чега би и заступници о нашој мисији извештени били.

Зато се ми, одазивајући се позиву на нас управљеном, несматрасмо нити за опуномоћене од народње странке, нити нам је право дато, да у њихово име ма на каква обвезна обећања пристанемо, нити ми икакво право себи присвоисмо, изузимајући оног, које нам је при млогим приликама, а особито при последњим изборима за сабор народом очитовано поверење поклонило, и које нам као члановима народне странке припада.

С тога гледишта, с кога ми нашу мисију схватисмо, желимо да и од наших политичких пријатеља пресуђена буде.

То наше становиште, не само да смо у почетку, него и при свакој прилици у току преговора нагласили, које смо од 28. дек. 1871 до 4. јан. 1872. у Бечу не само са гр. Лоњајем, као у присуству угар. министара на царском двору него и хрватско-славонског министара, а и са заједничким угарско-хрватским министрима држали.

Приликом тих договора била нам је поглавита цел, угарске државнике о томе уверити, да с једне стране, онај, чрез постојеће изравнање од 8. нов. 1868. нашој домовини дани државноправни положај нашем народу не пружа довољних услова за његов развитак, да је отуд, а исто тако и због владе прошли година у народу велико незадовољство овладало, које је и на Угарску прешло, и напоследку, да зато у интересу обе краљевине лежи, да се исти државноправни одношај законитим путем модификује; — с друге пак стране, да захтеви народње опозиције, почем троједној краљевини своје хисторично право ујамчују, и народу гореназначене услове осигуравају, нити ће постојећи систем у моиархији повредити, нити положај, који Угарска у истој заузима, нити ће шкодити спољу краљевина и земаља заједничке угарско-хрватске круне.

Ако нам испадне за руком — тако мислисмо, и то не без основа, — да о свем том угарске државнике уверимо: онда ћемо оне у меродавним круговима о већини народној владајуће предрасуде расути, а сабор — који је због неповерења против његове већине трипут одгођен бивао, чему је допринела противна странка — опет саставити, и с тиме онај између троједнице и Угарске владајући спор у законити стадијум мирног уговарања пренети.

Узимајући ствар с тога гледишта, нити бесмо вољни нити опуномоћени, а не држасмо ни за целисходно у поједино навађање познати захтева нар. странке упуштати се, него смо, назначили неколико важнији тачака, које су једнодушном вољом укупног народа постале пунктацијама, које се несмеју крњити, и по којима се државноправни одношај троједне краљевине Угарској неотложно у ред довести мора. Са тога становишта и у истом духу је и меморандум сачињен, који смо лицем на нову годину г. председнику угарског министарства на његову жељу предали.

(Речени „меморандум“ штампан је у последњем броју „Заставе.“ У.)

НОВИЈЕ.

Загреб 18. јануара. Повереници ће са гр. Лоњајем назначити насљедника бана Бедековића. Народна странка жели гр. Нужана.

Цетиње 18. јануара. Порта је уступила Црној Гори један мали територијум. По вестима стоји порта са Црном Гором у врло пријатељском отношају.

ПРИПОСЛАНО *)

Још једну — по последњу.

Брат И. В. зна веома добро из нашег разговора — на који се он тако често и радо позива — зашто сам га за имена „оних људи“ питао. Питао сам га не мене ради, но ради уверења они моји пријатеља, о којима он вели, „да су свагда међу првима, гдегод треба шта за опште народне ствари радити.“

Брат И. В. све то зна. „Од куд дакле да се сад свему томе и невешт чини, као да о томе између нас није било никакви разговора.“ „Заиста чудно ми изгледа то снебивање“.

Ово неколико речи написах за то, да потсетим брата И. В. и на тај наш разговор, јер као што видим из одговора у последњем броју „Заставе“ — он га је случајно заборавио. Чудна заборавност! **Ђ. М.**

*) За ствари под овим насловом не прима уредништво одговорности ни у ком погледу. Ур.

На позната два ђака босанца у Пакрацу послао је г. *Павле пл. Трифунац* из Бечкерека, преко уредн. овог листа 20 фор. а. вр.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У српској народној задружној штампарији у Новоме Саду, сад је баш изишла књижица: **„Какви смо били, какви смо саде, и какви треба да будемо,“** два јавна предавања Емила Чакре. Цена јој је 10 н. а може се добити и наручити у трговини Стеве Ратковића и у горњој штампарији.

ТРЕЋА СВЕСКА РОМАНА

„СИРОТИ БОГАТАШИ“

готова је и може се добити код мене, у штампарији др. Јов. Суботића и у трговини Стеве Ратковића по 40 нов. а. вр.

Књига је у неколико табака мања, тога ради је и јефтинија.

Умољавам сву ону господу, који су од мене узели прву и другу или само прву свеску горњег романа, и који би и даље свеске желили, нека се поново обрате на мене писмом, јер ником нећу без посебне наруџбине шиљати даље свеске.

У Новом Саду 18. јануара 1872.

Ђ. Јовановић
ћурчијска улица бр. 1780.

Српско народно позориште.

Ред представа у Новоме Саду.

У уторак 25. јануара: **„Записници ђаволови“.** Драма у 3 раздела, с немачког превео М. Видуловић.

У четвртак 27. јануара први пут: **„Љубав није шала“.** Шала у 1 радњи, по туђој мисли написао А. Хаџић. Пре тога први пут: **„Мила“.** Шала у 1 радњи, по Гернеру прерадио К. Трифковић. А пре свега тога: **„Лек од пуница“.** Шаљива игра у 1 радњи, по шпанском оригиналу прерадио Лауш, краљ баварски, превео Ј. Ђорђевић.

СВИ ЧЛАНОВИ

„СРПСКОГ НАРОДНОГ КОЛА“

позивају се, да дођу на главну скупштину, која ће се у „дворани друштва за радиност $^{6}/_{18}$ фебруара о. год. у 3 сата после подне ради привременог конституисања и других неких предмета држати.

Уједно се јавља, да ће само они чланови гласа имати моћи, који у смислу друштвених штатута уписнину од 1 фор. а. вр. уплате, чега ради је одбор изаслао скупљача с пуномоћством да ову уписнину од овдашњих чланова, као и оних који још у ред чланова ступити желе, покупи; браћа из околине пак, који такођер желе да ступе у „Српско народно коло“ позивају се, да уписнину у наплаћеном писму члану одборском и привр. благајнику дру Мил. Јовановићу пошљу.

Из седнице привр. одбора „Српског народног кола“ која је држана 21. јануара 1872.

Тоша Бекић с. р. привр. тајник. **Др. Јов. Субботић** с. р. привр. председник.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Шипуш и друг). **Сисак** 16. јануара. Шеница све једнако у слабом мњењу, једва се у притешњеним ценама уздржава, довила се до 4500 вагана промета. Цене су следеће:

Бечејска и потијска најфинија 84—86 *ft.* по 6 ф. 80 нов. до 7 фор.

Потиска 82—86 *ft.* по 6 ф. 55—60 н. и

Панчевачка 79—86 *ft.* по 5 ф. 90 до 5 ф. 95 н.

Кукуруза нити се у готовој роби нити у пролетњи закључци тражи. Од исте је разпачано до 4000 вагана босанске робе по 4 ф. 20—30 н. у транзито. Неколико пролетњи закључака је развргнуто, и то банацки по 3 ф. 90 н. ваган, а влашки по 3 ф. 65—70 н. цолцент.

Јечам се слабо тражи, но инак се у ценама одржава, пиварска се роба 60—70 *ft.* држи по 3 ф. 30 н. за крму на 70 *ft.* по 3 фор.

Зоб врло млитаво стоји, тако да данас банацка и хрватска 3 фор. 50 н. а босанска у транзито 3 фор. 10—15 н. бечки цент вреди.

Воде расту. Време кишовито.

Пешта 18. јануара. Прошле недеље била је трговина врло слаба. Цене су остале сасвим оне исте. У терминима се развила живља радња, и све цене су скочиле, и то:

Узанц-шеница за пролеће 6 ф. 40 н. до 6 ф. 45 нов.

Узанц-раж за пролеће 3 ф. 65 н. до 3 ф. 70 нов.

Узанц-кукуруз за мај-јуни 3 ф. 95 н. до 3 ф. 97 нов.

Узанц-зоб за јануар-фебруар 1 ф. 86 н, до 1 ф. 87 н. за пролеће 1 ф. 88 н. до 1 ф. 89 нов.

КУРЗ ОД 19. ЈАНУАРА.

Сребре — — — — — — — — — — — —	111.75
Дукати — — — — — — — — — — — —	5.38

ОГЛАСИ.

ПОЗИВ

НА ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

НОВОСАДСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ.

Овим се позивају господа деоничари новосадске штедионице на главну скупштину, која ће се 15. (27). фебруара о. г. у 9 сати из јутра у дворани немачког друштва за радиност (у кући винске задруге) држати.

На ову цељ има сваки п. п. деоничар своју деоницу према упутници за гласање код управитеља у заводној писарници најдуже до 10. (22). фебруара о. г. заменути.

Ко би рок тај пропустио губи у смислу §. 53. заводних правила право гласања на овој скупштини.

Предмети главне скупштине, ово су:

1. Донашање наредбе кр. угар. министарства од 20. априла пр. г. због измене 44. тачке заводних правила.

2. Претресање годишњег рачуна и испитивање рада; за тим избор новог одбора за прегледање биланца.

3. Предлог због исплаћивања делимка и определење своте за издавање на сиротињу.

4. Избор председника и 30 одборски чланова.

5. Донашање закључака који целу задругу вежу.

6. Избор одбора за одостоверење скупштинског записника. —

Нови Сад у јануару 1872 год.

Карло Аведик,
задруж. председник.

1—3

У КУЋИ „МАТИЦЕ СРПСКЕ“

има један дућан са собом и подрумом (преће код „сокола“) за давање под кирију. Уселити се може одмах. Услови се могу дознати код

1—3 **председништва „Матице Српске.“**

ОГЛАС.

Управа намастира Гргетега даје пет јутара шуме за сечу дрва. Лицитација држаће се у намастиру 31. јануара о. год. по српском календару у 3 сата после подне.

1—3 **Управа намастира.**

ДО САДА ШТО НЕ НАДМАШЕНО

царски и крал. једини привилегисани прави чист

ЗЕЉТИН ОД ЈЕТРЕНЕ МАСТИ

(Leberthran-Oel)

од

ВИЛХЕЛМА МАГЕРА у БЕЧУ.

Најчистији, најбољи, најприроднији и најпречи лек од пршњих и плућних болести, од гука (шкрофула), осутка, жлезданих болести, слабости итд. може се добити — флаша по 1 фор. — или у мом фабричком стоваришту: Беч, Bäckerstrasse Nr. 12., или у реномиратим лекарницама и шпецерајским радњама у нашој држави; тако међу другима и у овим радњама:

У *Новоме Саду* у апотеци К. Б. Грозингера; Морица Брамера апотекара код св. духа; М. Максимовића апотекара, Карла Вагнера и Љ. Стефановића трговаца; у *Старој Кањижи:* Ј. Б. Поповића трговца; у *Осеку:* Јозефа Габецког, Рудолфа Чурда, Јулиуса Давида, М. од Карајловића опотекара; Ф. С. Тирперовог сина и Луке Месаровића трговаца; у *Печују:* Стефана Сипеца и М. Ковача апотекара; М. Блаухорна, Кисађа и Симона трговаца; у *Вел. Бечкереку:* Јована Клеачког апотекара; у *Мохачу:* Јулиуса Пиркера и Виктора Луисцера апотекара; у *Панчеву:* Вилх. Графа апотекара, Ј. Б. Јовановића, Вукашиновића и Пајевића. Николића и Димитријевића трговаца; у *Варадину:* Деодатоса Ербена апотекара; у *Земуну:* Карла Трешчика апотекара, А. Д. Јовановића трговца; у *Београду:* Дума Г. Јање, Стефана Ђађића, К. А. Крстића, Јов. А. Поповића, Николе Радојковића, Конст. Д. Х. Роша, Дим. А Георгијевића, Д. С. Николића, Илије Н. Рока, Георга М. Илића, Триеска Михајловића, Бог. Н. Стефановића, Јована Ф. Георгијевића, Јакова Филиповића и Б. Г. Панића трговаца; у *Београду:* Б. Г. Панића, Ј. Филиповића, Г. Миша трговаца.

14—35

ОГЛАС.

Ч. намастир Гргетег даје под аренду пашњак звани козјак и риболов, на једну или три године, лицитација држаће се 27. јануара ов. г. по нашем календару, на месту пашњака лежећем на Дунаву близу намастира Ковиља.

1—3 **Управа намастира.**

НЕКОЛИКО СЛАГАРА

вјештих слагању у њемачком и једном од славјанских језика, могу добити у свако доба трајну кондицију у „дионичкој тискарни у Загребу“. Рачуна се по цјенику по 19 новч.

Поближе упуте добивају се код:

Пословодства
„дионичарске тискаре у Загребу.“

1—3

МУШКЕ КОШУЉЕ: (дебљину од голог врата молим) од фина и постојана холанд. или румбург. платна по ф. 1.50, 1.75, 2, 2.25, 2.50, 2.75, 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 6, 7, 8. Са паризким везом ф. 8, 9, 10, 11, 12. Од шифона енглезког ф. 1.50, 1.75, 2, 2.25, 2.50, са клот, прави и преки ситни порубчићи, платнена прса и везене паризке ф. 2.75, 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 6, 7. Шарене ф. 1.50, 1.75, 2, 2.50, 3. Гаће румбургер. пл. немачке и мађарске ф. 1.25, 1.50, 1.75, 2, 2.50. Крогпова троструки туце ф. 2.50, 3, 3.50. Манжетни троструки туце ф. 4, 4.50, 5, 6. Краватпова свилени 50 н. 75 н. ф. 1, 1.50, 2, 2.50. Чарапа мушки и женски туце ф. 5, 6, 7, 8, 9, 10. Дечије кошуље ф. 1, 1.25, 1.50, 1.75, 2, 2.50. Гаћице ф. 1, 1.25, 1.50, 1.75, 2.

ЖЕНСКЕ КОШУЉЕ од фина и постојана холанд. или румбург. платна, модне ш. по ф. 1.25, 1.50, 1.75, 2, 2.25, 2.50, 2.75, богато везене ф. 3, 3.50, 4. 4.50, 5, 6, са паризким везом и уметци ф. 7, 8, 9, 10, 11, 12. Спаваћице са дугачки рукави ф. 2, 2.50, 3, 3.50, 4, везене 5, 6.

Реклице корзети са порубчићи, уметци и везом ф. 1.75, 2, 2.25, 2.50, 3, 3.50, 4, 5, 6. Фризир огртач ф. 2, 2.50, 3, 3.50, 4, 5, 6. Сукње са порубчићи, уметци, волани и везом ф. 2.50, 3, 3.50, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Гаћице са порубчићи, уметци и везом ф. 1.75, 2, 2.50, 3.

Мараме румб. платно, туце ф. 2, 2.50, 3, 3.50, 4, 5, 6, 7, 8, од батист платна ф. 5, 6, 7, 8, 9, 10. Салвета или пешкира кончани цвилик и дамашке, туце ф. 5, 6, 7, 8, 9, 10. Чаршава асталски кончани цвилик и дамашке $^{8}/_{4}$ (дужине) ф. 2, 2.50, 3, 3.50. $^{10}/_{4}$ ф. 2.50, 3, 3.50, 4, 5, 6. $^{12}/_{4}$ ф. 4, 5, 6, 7, 8. $^{16}/_{4}$ ф. 4.50, 5, 6, 7, 8, 9. $^{18}/_{4}$ ф. 7, 8, 9, 10. $^{24}/_{4}$ ф. 10, 12, 15. $^{32}/_{4}$ ф. 18, 25.

Гарнитуре асталске кончане цвилик и дамашке за 6 лица (чаршав и 6 салвета) ф. 5, 6, 7, 8, 9, 10. За 12 лица ф. 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20. За 18 лица ф. 20, 25, 30, 35, 40. За 24 лица ф. 40, 45, 50.

50 рифи тежког белгиског платна $^{5}/_{4}$ ш. ф. 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30. = 54 рифи руком предена најбољег румбург. платна $^{5}/_{4}$ ш. ф. 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 70. = 30 рифи румб. плат. $^{5}/_{4}$ ш. ф. 12, 15, 18, 20, 25, 30, 35. = 19 рифи румб. плат. $^{8}/_{4}$, $^{9}/_{4}$, $^{10}/_{4}$ широко без шва за чаршаве ф. 15, 18, 20, 25, 30.

Јастука и јоргански чаршава шивени, шлинговани и везени од румбург. платна, као и све опреме за младе и младожење примам.

Фабрикација моја собствена од перива пријеђној другој назад нестоји у изкуству, солидности, густу, крају, целисходности и јевтиноћи, небројене захвалнице моји п. г. купаца то потврђују. Еспане шиљем на Nachname по најјевтинијој фабричној цени и непасујуће натраг примам.

АДРЕСА: Alexander Stanischits a. befügt. Wäschwaren-Fabrikant, Lugek Nr. 1. Wien. 528—2—24

Част нам је овим објавити, да је на основу добијеног одобрења од стране високог кр. угар. минист. трговине, бр. 1129971. од 8, нов. 1871.,

ДРУШТВО ЗА ПЕНЗИЈЕ

и

ОСИГУРАЊЕ ЖИВОТА

„КРОНОС“

У ПЕШТИ

данашњим даном своју радњу отворило.

При склапању тарифе за премије, узели смо у обзир све до сад, на пољу осигурања живота за целисходно пронађене начине осигурања, и тешко да има и једне осигуравајуће комбинације, с погледом на коју, неби ми били у стању, најповољније услове пружити. — Поред млоговрсности комбинација осигуравајућих, пружамо ми, поред најповољније (најјефтиније) стављени улога на премију, сваку могућу олакшицу и потпору, у начину уплаћивања премије, а

ОСНОВНИ КАПИТАЛ ОД

2 мил. форината

даје довољно јамства за све обвезе, које ми на себе примимо.

Пешта 3. новембра 1871.

УПРАВА.

521—5—10

„КРОНОС“

ДРУШТВО ЗА ПЕНЗИЈУ

и

ОСИГУРАЊЕ ЖИВОТА

у

ПЕШТИ.

ОСНОВНА ГЛАВНИЦА

ДВА МИЛИЈОНА ФОР.

КАНЦЕЛАРИЈА ДРУШТВЕНА:

ВАЧКА УЛИЦА „ШТОК ИМ АЈЗЕН“ 1. СПРАТ.

Они, који би хтели примити општу главну, и срезку агентуру на себе, нека своје оферте управе на дирекцију овога друштва у Пешту.

ЕПИЛЕПТИЧКЕ ГРЧЕВЕ (падавицу)

лечи нарочито у тој струци болетица извежбани др. **О. Килиш** у Берлину, сад Лујзенстрасе 45. — До сад је преко стотине болесника потпуно излечио. 523—7—12

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић. Одговоран уредник Стеван Поповић. Српска народна задружна штампарија.